

DSÖ tarafından yayımlanan Son Dünya Sıtma Raporu'nda 2023 yılında 263 milyon kişinin hastalandığı bunlardan da 597 bin kişinin yaşamını kaybettiğinin tahmin edildiği paylaşıldı. Bununla birlikte raporda, dünya genelindeki toplam 263 milyon hastanın %94'ünün, 597 bin ölümün %95'inin Afrika ülkelerinde gerçekleşmiş olması dikkat çekiyor. Yanı sıra, Çin 1940'larda yılda 30 milyon sıtma olgusunun tedavisiyle uğraşırken, yürütülen sistemli ve kararlı mücadele programının uygulanmasıyla, 2021 yılında, Çin'de sıtmanın elimine edildiği DSÖ'nün onayı sonrasında ilan edildi. COVID-19 pandemisi döneminde, ülkelerin Dünya Bankası patentli sağlık sistemlerinin toplumun sağlığını merkeze almadığı; yaşam ve çalışma alanlarında filyasyon yapabilecek kapasitelerini yitirdikleri ve bulaşıcı hastalıklarla mücadelenin hastaneler üzerinden yürütülmesinin mümkün olmadığı gibi temel sorunlar yaşanarak görünür olmuştu. O dönemde yaşananlar beraberinde 40'dan fazla sayıda ülkede yürütülmekte olan sıtma eliminasyon programlarını olumsuz etkileyerek birçoğunda durma noktasına getirdi. Sıtma vaka ve ölüm sayıları her yıl bir önceki yıla göre önemli artış gösterdi. Çin'de sıtmaya karşı sağlanan başarının başta Afrika ülkeleri olmak üzere, diğer ülkelerde de sağlanabilmesi için ülkelerin ortak programlar geliştirip uygulaması ve programların uzun süreler içinde devam edip hedefine ulaşabilmesi için dayanışma bütçelerinin oluşturulabilmesi gerekiyor. Sağlık Bakanlığımız henüz kamuoyuyla paylaşmamış olmasına karşın, raporda yer alan bilgiye göre, Türkiye geçen yıl sıtmanın elimine edildiğinin DSÖ tarafından kabul edilmesi için gerekli olan başvuruyu yapmış. Dilerim içeriği doğrudur. Refüze edilmeyiz, mahcup olmayız!

Yıllar oldu Türkiye'de özgün bir biçimde alana, konuya, faaliyete özel yasal düzenlemeler yapılmıyor. Onun yerine birden fazla alana, konuya, faaliyete yönelik kimisi önceki düzenlemeleri ortadan kaldıran, değiştiren, yeniden düzenleyen vb. hükümleri içeren yasal düzenlemeler "torba yasa" adı altında gerçekleştiriliyor. Temmuz 2025 tarihinde kamuoyunda yoğun olarak tartışılan, topluma ve doğaya yönelik olarak zarar verici uygulamaların önünü açma riski olan iki torba yasa gündeme geldi ve toplumsal düzeyde yaygın karşı çıkışlara rağmen, AKP'li milletvekilleri tarafından TBMM Başkanlığı'na yasa tasarısı olarak sunulan metinler geldiği gibi komisyon ve genel kuruldan AKP-MHP'li milletvekillerinin çoğunluk oylarıyla geçirildi. Her iki yasa teklifi geldiği içeriğiyle yasa haline getirildi. Kısa bir süre sonra AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Recep T. Erdoğan tarafından onaylandıktan sonra Resmî Gazete'de yayımlanarak uygulamaya girdi.

Bunlardan ilki 19 Temmuz 2025 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilip, 24 Temmuz 2025 Tarihli ve 32965 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak uygulamaya giren, kamuoyunda "zeytin yasası" olarak da adlandırılan 7554 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa"dır. AKP'li 117 milletvekili TBMM Başkanlığı'na sundukları yasa teklifiyle amaçladıklarını; "... rüzgâr ve güneş enerjilerine yapılan yatırımları artırmak amacıyla yenilenebilir enerji projelerine ait izin süreçlerinin sadeleştirilerek hızlandırılması, mevcut yerli kömür yakıtlı termik santrallerin ham madde arzı sorunları nedeniyle kapanma tehlikelerinin önüne geçmek amacıyla geçici düzenleme yapılması, maden arama ve işletme faaliyetlerine yönelik izin süreçlerinin Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne ruhsat verilmeden önce tamamlanması, çevresel etki

değerlendirmesi süreçleri ve izin süreçleri arasındaki koordinasyonun artırılarak yatırımların hızlandırılması, arama faaliyetlerinin daha nitelikli yöntemlerle yapılması ve teşvik edilmesi, işletme aşamasında yatırımcı tarafından verilen taahhütlerin gerçekleştirilmesine yönelik ilave tedbirlerin alınması, kurumlar arası ihtilaf halinde IV. Grup ile stratejik veya kritik madenlere ilişkin izinlerin Cumhurbaşkanı yardımcısı başkanlığında ve ilgili bakanların katılımı ile teşekkül eden Kurul tarafından verilmesinin sağlanması, stratejik ve kritik madenlere ilişkin acele kamulaştırma imkanı ve stoklama yükümlülüğü getirilmesi, ... " olduğunu yazılı olarak beyan etmişlerdir.

Toplam 21 maddeden oluşan 7554 sayılı Yasa'nın doğanın yağmalanması hedefini açıkça ortaya koyan bazı maddelerinin içeriğini özetle paylaşmak gerekirse: Orman arazilerinin şirketlere devri kolaylaştırıldı. Yerli kömür kaynaklarına dayalı elektrik üretimi stratejik bir unsur olarak kabul edildi. Bu kapsamda, zeytinlik alanlar da 'başka bir yerde madencilik yapılamayacağı' gerekçesiyle maden sahasına dönüştürülebilecek. 7554 sayılı Yasa ile 11 yıl önce özel sektöre satılmış olan Muğla Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy termik santralleri bölgesinde Akbelen de dahil olmak üzere, yaklaşık 478 dönüm arazi, zeytinlik alanlarla birlikte maden sahasına dönüştürüldü. Çevre Etki Değerlendirme (ÇED) süreçleri sermaye sahipleri lehine kısaltıldı. Maden ruhsatları için Cumhurbaşkanlığı ve kurulacak özel kurullara yetki verildi. Milli parklar, sit alanları ve sulak alanlar maden ve enerji yatırımlarına açıldı. Acele kamulaştırma kararı verilebilmesi kolaylaştırıldı. Meraların enerji şirketlerine tahsis edilmesi işlemleri azaltıldı, süreç hızlandırıldı. Enerji Bakanlığı'na imar planı yapma ve inşaat ruhsatı verme yetkisi tanındı.

Söz konusu yasal düzenlemeyle mülkiyetlerine yönelik açık saldırıya uğrayan zeytinlik sahibi köylü ve çiftçiler ekoloji gruplarının aktif katılımı ve muhalefet partilerin desteğiyle kapsamlı bir direniş sergilediler. Ancak, söz konusu "saldırı", yandaş sermayenin iktidar partisi tarafından "koşulsuz olarak" desteklendiği ulus ötesi bir yatırım alanına yönelik olduğu için oldukça kısa bir süre zarfında sonuçlandı/tamamlandı.

21 Temmuz 2025 tarihinde kabul edilmesine rağmen aynı sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak uygulamaya giren ikinci torba yasa ise 7557 sayılı "Sağlıkla İlgili Bazı Kanunlarda ve 663 Sayılı Kanun Hükümünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa"dır. Yasanın dokuzuncu maddesinde getirilen hükümle, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Yasa'da değişiklik yapılarak uyuşturucu olarak kullanılan kenevir-esrar tıbbi ürünler kapsamına alınarak; yetiştirilmesi, hasadı, tıbbi ürün elde edilmesiyle eczanelerde satışı ve ticaretiyle ilgili düzenlemeler getirilmiştir. Bu yasal düzenlemeyle Türkiye için yeni bir üretim ve pazar alanı yaratılmıştır.

Dünyada ve Türkiye'de günümüzde yaşamakta olduğumuz ve her yıl daha da büyüyen sorunların birinci boyutunu mülkiyet ilişkisi, ikinci boyutunu da kârın maksimizasyonu için emek gücü ve doğanın nesne olarak ele alınıp, toplumsal gereksinimlerin ötesine çıkan (değişim değerini hedefleyen) sömürsü ve tüketimi oluşturmaktadır. Bu durumu "doğaya ve insana rağmen üretim" hedefi ve uygulaması olarak da adlandırabiliriz. Kapitalizmin kitlesel üretim aşamasıyla birlikte, görünür hale gelen "yok etme" süreci, kapitalizmin yetmişli yıllarda içine girdiği yapısal kriziyle eş zamanlı olarak, daha da görünür ve geri dönüşümsüz bir aşamaya ulaşmıştır. Yaşamakta olan bu yapısal krizin, sermaye sahiplerinin-patronların kazanımlarıyla aşılabilmesi amacıyla, sistemin

üst yapısında köklü değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Başka bir ifadeyle, seksenli yıllarla birlikte, kapitalizmin üst yapı kurumları neoliberal politikalarla yeniden düzenlenmiştir.

Bu dönemde burjuvazi bir yandan, değişen sermayeye (emek gücüne) yönelik müdahalelerle (esnek çalışma, sendikasılaştırma, toplam kalite, kalite çemberleri uygulamaları vb.) sömürü oranını artırmaya çabalarırken, öte yandan, yeni birikim alanları yaratmıştır. Ancak bu yeni birikim alanları ve emek gücüne yönelik olarak mutlak ve görelî sömürü mekanizmaları üzerinden gerçekleştirilen müdahaleler dahi, kapitalizmin bunalımının aşılması için yeterli olamamıştır. Bu durumu aşabilmek için, sermayenin değişmez kısmına yönelik olarak bugün de devam eden, doğa ve insana rağmen, yeni ve ucuz enerji ve hammadde kaynak ve çeşitliliği yaratma ile üretim sürecine dahil etme faaliyetleri hız kazanmış, talana dönüşmüştür. Seksenli yılların ortalarında yoğunlaşmaya başlayan bu tutum, doksanlı yıllarda, tüm dünyada sistemli bir hâl almıştır. Bu durumu doğanın ekonomi politikası başlığında, "yeni ve ucuz değişmez sermaye arayışı dönemi" olarak da tanımlayabiliriz.

Küresel düzeyde yaşananlar, günümüzde "doğaya sahip çıkışın-doğa için mücadele"nin, özünde, "antikapitalist bir mücadele", Türkiye'de ve benzer bağımlı kapitalist ülkelerde ise "hem antikapitalist hem de antiemperyalist bir mücadele" olduğu bütün açıklığıyla görülebilmektedir. Doğa için mücadelenin bu özü, günümüzde-kapitalist toplum biçiminde üretimin yalnızca değişim değerini (artı değer-kâr) hedeflemesinden değil, kapitalizmin doğası gereği, doğanın ve insanın varlığını, sağlığını öncelememesinden, önceleyemeyecek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, günümüzde doğa için mücadelenin temel hedefi doğaya ve insana rağmen üretimin geriletilmesi

nihayetinde de son verilmesi olabilmelidir. Bugünün Türkiye'sinde de "yaşamın ve barışın simgesi" zeytin ağaçlarını sermayenin ve iktidarın katliamından koruyabilmek için mücadele etmek, özünde antikapitalist ve antiemperyalist mücadelenin önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır.

Araştırma Danışma Kurulu üyemiz, hocamız, ağabeyimiz Prof. Dr. **Gazanfer Aksakoğlu**'nu 3 Haziran'da kaybettik. Kurulun yapılandırıldığı Temmuz-Ağustos 1994 sayımızdan çok önce, kuruluş yıllarından itibaren yazılarıyla da her zaman destek oldu. Türkiye'de Halk Sağlığı eğitimine ve akademik alanda yapılanmasının yanı sıra, sağlıklı olmanın temel koşulunun eşitlikçi bir toplumsal yaşantı olduğundan hareketle yalnızca halkın parasız, eşit, nitelikli sağlık hizmetine ulaşabilmesi için değil eşitlikçi bir toplumsal yaşam için mücadele eden sosyalist, Marksist bir hekimdi. Unutmayacağız...

Güncel olduğu kadar pek çok boyutuyla yoğun olarak tartışılmakta da olan yapay zekâ ve dijitalleşmeyi sağlık alanındaki uygulamalarını ele alan yazıları da içeren oldukça kapsamlı bir dosya çalışmasını sizlerle buluşturuyoruz. Dosya editörlüğünü Meltem Çiçeklioğlu, Özgür Narin ve Mehmet Zencir arkadaşlarımızın yaptığı "Dijitalleşme Yapay Zekâ ve Sağlık" başlıklı dosyanın birinci bölümünü bu sayımızda paylaşıyoruz. Kendilerine ve katkı sunan yazarlara sizlerin okurluğunda da teşekkür ediyoruz.

Sağlıklı bir toplum ve toplumsal yaşantının barış, özgürlük, demokrasi, adalet ve toplumsal eşitlik olmadan yalnızca sağlık hizmetleriyle sağlanamadığını bilimsel bilgi ve tarihsel deneyim kapsamında biliyoruz. Bu nedenle, "demokrasinin Diyarbakır'da da İstanbul'da da olmadığı" bir dönemde düşük yoğunluklu savaşın sonlanmasının kalıcı olmasını ve sağlıklı bir toplumsal yaşantının tesis edilebilmesi yönündeki mücadelenin olumlu sonuçlanmasını ümit etmek istiyoruz...